

5. Добрынина О.А. Проблема формирования благоприятного социально-психологического климата семьи: Дис. ...канд.психол.н.: 19.00.05 / О.А.Добрынина – Новокузнецк, 1992. – 205 с.
6. Куртсар Д. О неформальной стабильности брака / Д.О.Куртсар // Человек после развода. – Вильнюс, 1985. – С. 67-71.
7. Обозов Н.Н. Диагностика супружеских затруднений / Н.Н.Обозов , А.Н. Обозова // Психологический журнал. – 1982. – Т.3. - № 2. – С. 147-151.
8. Ощепкова А.П. Социально-психологический аспект семейно-брачных отношений: Дис. ...канд.филос.н. / А.П. Ощепкова – Томск, 1974. – 184 с.
9. Сермягина О.С. Социально-психологические предпосылки межличностной напряженности в семье: Дис. ...канд.психол.н.: 19.00.05 / О.С.Сермягина – Л., 1985. – 230 с.
10. Столин В.В. Опросник удовлетворенности браком / В.В.Столин, Т.Л.Романова, Г.П.Бутенко // Вест. Моск. ун-та. Сер.14: Психология. – 1984. - № 2. – С. 54-61.
11. Сысенко В.А. устойчивость брака: проблемы, факторы и условия / В.А.Сысенко – М.: Финансы и статистика, 1981. – 199 с.
12. Ташева А.И. Атрибутивные процессы в супружеских конфликтах: Дис. ...канд.психол.н.: 19.00.05 / А.И.Ташева – М., 1987. – 257 с.
13. Тийт Э.М. Факторы личности и разрушение семьи / Э.М.Тийт // Проблемы стабильности брака [под ред. Э.М.Тийта] – Тарту, 1980. – С. 119-120.
14. Федотова Н.Ф. Некоторые вопросы межличностного познания в семье / Н.Ф.Федотова // Психология межличностного познания [отв. ред А.А.Бодалев] –М.: Педагогика, 1981. – С. 177-195.
15. Харли У. Законы семейной жизни / У.Харли – М.: Протестант, 1992. – 207 с.
16. Хмарук И.Н. Социально-психологические корреляты выбора способа реагирования в ситуации измены супруга: Дис. ...канд. психол. н.: 19.00.05/И.Н.Хмарук–Ростов н/Д., 2000. – 178 с.
17. Ackerman N. Family therapy in transaction / N.Ackerman – Boston, 1970.
18. Burr W.R. Contemporary theories about the family / W.R.Burr –Vol. 2. General Theories. – N.Y.: Free Press, 1970. – P. 14-21.
19. Levinger R. Marital cohesiveness and dissolution: an integrative review / R.Levinger // Journal of Marriage and the Family. - 1965. – Vol. 27. - № 1. - P. 19-28.
20. Renne K. Correlates of Dissatisfaction in Marriage / K.Renne // Journal of Marriage and the Family. – 1970. - Vol.32. - № 1. P.54-68.
21. Rollins B. C. Marital Satisfaction over the Family Life Cycle / B. C. Rollins, H.Feldman // Journal of Marriage and the Family/ - 1970/ - Vol. 32, № 1. – P 20-28.

УДК.159.9:316.6

Лисевич М.С.

Інститут післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, студентка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕЗАДАПТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПОДРУЖНІХ ПАР

Представлено теоретико-методологічні засади вивчення проблеми подружньої дезадаптивності. Представлено головні підходи до сутності дезадаптивності та її чинників. Показано, що внутрішньосімейний конфлікт є сутнісним проявом сімейної дезадаптивності.

Ключові слова: подружжя, дезадаптивна поведінка, дезадаптивність, внутрішньосімейний конфлікт

Представлены теоретико-методологические основы изучения проблемы супружеской дезадаптивности. Представлены главные подходы к сущности дезадаптивности и ее факторов. Показано, что внутрисемейный конфликт является сущностным проявлением семейной дезадаптивности.

Ключевые слова: *супруги, дезадаптивное поведение, дезадаптивность, внутрисемейный конфликт*

Teoretik-methodological bases of study of problem of matrimonial dezadaptation are presented. The main going is presented near essence of dezadaptation and her factors. It is shown that a domestic conflict is the essence display of domestic dezadaptation.

Keywords: *the married couples, dezadaptation behavior, dezadaptation, inwardly domestic conflict*

Актуальність. Сучасна сім'я характеризується істотним зростання її ролі, підсиленням її впливу на всі сторони життєдіяльності суспільства та конкретної людини. Разом з тим ускладнення соціально-економічної ситуації в країні, різкі зміни, що відбулися в житті мільйонів українців за останні роки, вкрай загострили проблему сімейних стосунків. Шлюб втратив стабільність, загострилися пов'язані з цим проблеми: розлучення, неповні сім'ї, матері-одиначки тощо.

Проблематика сімейних стосунків особливо загострилася в період становлення ринкових відносин, що пов'язано зі збіднінням значної частини населення та пов'язаною з цим апатією. Сімейні цінності переживають своєрідну кризу: гостро виявляються конфлікти між поколіннями, їх роз'єднання, поширеною стає малодітність, розпадаються родинні зв'язки тощо. Можна констатувати, що шлюб переживає своєрідний перехідний період: руйнуються традиційні настановлення на шлюб та починають формуватися нові. За таких умов сім'ї переживають серйозні соціально-психологічні труднощі, що накладає відбиток на подружні стосунки.

Донині в психолого-педагогічній літературі розроблялися проблеми, пов'язані з особливостями сучасної сім'ї (К.Вітек, С.І.Голод, В.Н.Дружинін, Л.В.Карцева, Л.Б.Шнейдер, Є.М.Черняк), функціями сім'ї (Ю.Є.Альошина, А.Н.Волкова, А.Н.Єлізаров, С.В.Ковальов, М.С.Мацківський, А.Г.Харчев, Е.Г.Ейдемільер, В.В.Юстицький), розподілом подружніх ролей (Ю.Є.Альошина, О.В.Антонюк, А.Н.Волкова, С.В.Ковальов, С.Кратохвил, В.П.Левкович, Е.Г.Ейдемільер, В.В.Юстицький), сімейною структурою, сімейним лідерством (А.Я.Варга, С.И.Голод, Т.І.Димнова, С.Кратохвил, А.П.Ощепкова, В.Сатір, Т.М.Трапезнікова, Н.Ф.Федотова), спілкуванням в сім'ї (Ю.Є.Альошина, А.І.Антонов, О.О.Бодальов, Л.Я.Гозман, О.О.Кронік, М.М.Обозов, Ю.Б.Рюріков), подружніми конфліктами (С.Кратохвил, М.В.Малярова, В.А.Смехов, Е.Г.Ейдемільер, В.В.Юстицький), проблемою задоволеності шлюбом (Г.Айзенк, Ю.Є.Альошина, М.Аргайл, С.І.Голод, В.В.Столін), проблемою подружньої сумісності (А.К.Дмитренко, М.М.Обозов, А.М.Обозова, Т.М.Трапезнікова) та ін. Разом з тим, в літературі недостатньо представлений аналіз особливостей дезадаптивної поведінки шлюбних партнерів, конфлікту як чинника подружньої дезадаптивності та засобів її корекції.

Метою статті є теоретико-методологічний аналіз проблеми подружньої дезадаптивності.

Дезадаптивна поведінка подружніх пар є складним фрустрованим процесом, що поєднується з конфліктними стосунками, які носять затяжний характер (С.Т.Агарков, К.К.Баздирєв, А.Н.Волкова, А.Б.Добрович, Н.Т.Зунг, С.В.Ковальов, А.І.Лібіна, В.Сатір та ін.). Внаслідок цього подружжя виробляє захисно-приспосувальні реакції поведінки. Ці реакції можна розглядати і як нормальне явище у взаємодії подружжя, якщо вони виникають епізодично і

сигналізують про виникнення протиріч, але супроводжуються конструктивними виходами з конфліктних ситуацій і, як свідчать результати досліджень, можуть навіть зміцнювати подружні стосунки (Н.В.Малярова, Ю.Н.Олейник, Е.А.Орлова, В.В.Солодовников, М.Т.Шабельська та ін.).

На відміну від цього сімейна дезадаптивність може інтерпретуватися як порушення всередині сім'ї. Цей процес визначається як порушення, оскільки він набуває хронічного характеру і є джерелом сімейних проблем.

Дезадаптація є антонімом поняття «адаптація». У сучасній науці не існує єдиного визначення адаптації (Г.О.Балл, В.В.Горшкова, Г.І.Козирєв, І.А.Мілославова та ін.). Незважаючи на різноманітність підходів, спільними у всіх визначеннях є такі моменти: процес адаптації завжди передбачає взаємодію двох об'єктів; ця взаємодія розгортається в умовах дисбалансу, неузгодженості між системами; основною метою такої взаємодії є деяка інтеграція, гармонізація між елементами системи. Досягнення адаптації передбачає певні зміни у всіх системах, що взаємодіють (Б.Г.Ананьєв, Л.Д.Деміна, І.В.Дубровіна, С.Т.Посохова та ін.).

Людина розглядається не тільки як об'єкт адаптивної взаємодії, який різною мірою рефлексує зміни, що відбуваються навколо неї (Ю.І.Семенов), але і як такий, що усвідомлює і переживає зміни у власному «Я», активно і самостійно формує необхідні їй стратегії адаптації не тільки до динамічного зовнішнього світу, але й до нових ролей і позицій (Г.Сельє). Тим самим відзначається, що адаптація – активний процес, на який впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. Повинна існувати гармонізація, рівновага всіх чинників, які забезпечують нормальне функціонування особистості з оточуючими людьми. При порушенні цієї умови спостерігається дезадаптація, зниження адаптаційного бар'єра, порушення інтеграції особистості з навколишнім середовищем (В.Сатір, Я.Я.Соотак, П.А.Сорокін, А.І.Тащева та ін.).

Дезадаптація в науковій літературі частіше за все розглядається як порушення процесу адаптації (Г.О.Балл, А.І.Воложин, Ю.К.Субботін та ін.), а дезадаптованість як показник порушення властивостей особистості, як наслідок непристосованості до задоволення своїх потреб без конфлікту з самим собою та близьким оточенням (І.В.Дубровіна, А.І.Захаров, І.М.Кичанова, Г.І.Козирєв, Б.Г.Херсонський та ін.). Саме в такому сенсі дослідники вживають поняття «дезадаптація» і «дезадаптованість», зазначаючи, що психічний стан особистості позбавлений тих позитивних особливостей, які властиві стану адаптованості (Ю.О.Александровський, Т.Г.Дічев, В.Є.Каган, К.Є.Тарасов, А.М.Еткінд та ін.).

Найбільший вплив на розвиток процесу дезадаптації мають такі соціокультурні чинники, як стосунки в мікросередовищі, в найближчому оточенні, включаючи сім'ю. Причини дезадаптації можна пояснити, спираючись на механізм інтеріоризації-екстеріоризації, що функціонує у процесі спільного життя та діяльності.

У сучасній психологічній науці існують різноманітні підходи до тлумачення дезадаптивної поведінки особистості. Одним з них є психоаналітичний, згідно з яким причиною дезадаптивності виступає фрустрація, яка виникає внаслідок конфлікту особистості з соціальним середовищем.

Другий підхід – біхевіористський, розглядає дезадаптивну поведінку як наслідок дій зовнішніх причин, іншими словами, як результат засвоєння деструктивних реакцій.

За когнітивного підходу дезадаптивна поведінка пояснюється емоційним розладом, який супроводжується почуттям тривоги і безсилля, радше за все пов'язаним з хибною когнітивною інтерпретацією людиною тих чи інших подій.

Згідно з гуманістичним підходом причиною дезадаптивності є невідповідність «реального Я» і життєвого досвіду, з одного боку, і «реального Я» та ідеального образу, що склалася у людини про саму себе, з іншого.

Відповідно до соціально-психологічного підходу дезадаптивна поведінка пояснюється неготовністю індивіда до виконання певних соціальних ролей, до прийняття рішень відносно ціннісних орієнтацій, способу життя, неадекватні взаємостосунки в сім'ї, які в подальшому відображаються в дезадаптивній поведінці і поза сім'єю.

Сучасні дослідники виокремлюють особистісні якості, які можуть стати причиною дезадаптивної поведінки, зокрема, агресивність, тривожність, егоїзм, залежність, впертість, скритність тощо (Б.С.Братусь, Т.Б.Карцева, Н.А.Коваль, Р.П.Мульруд та ін.). Внаслідок цього індивід має труднощі в адаптації, у стосунках з оточуючими людьми, що негативно позначається на характері взаємодії з іншими і породжує дезадаптивність у поведінці. Функції дезадаптації виявляються переважно в конфліктах, які носять не епізодичний, а хронічний характер (Г.І.Козирев, Д.Кутсар, А.І.Лібіна та ін.).

Дезадаптивність поведінки подружніх пар має різні причини і породжується подружніми функціями і обов'язками, різними фазами життєвого циклу сім'ї, багатством або відсутністю внутрішніх і зовнішніх меж сім'ї (Ю.Є.Альошина, А.І.Антонов, І.В.Бестужев-Лада, В.І.Зацепін, П.А.Сорокін, А.Г.Харчев та ін.).

Як вважає відомий психотерапевт А.Н.Аккерман, подружні стосунки не можуть залишатися незмінними. Вони або поступово розвиваються, або регресують. Їх слід пристосовувати до змін, до особливостей нового досвіду, інакше вони загинуть. Оскільки рівновага в сім'ї з кожною новою фазою життєвого циклу переходить на новий рівень, відповідно повинна змінюватися і тактика подружжя [1].

Причини подружньої дезадаптивності досить різноманітні і визначаються тим, як може вирішитися, на думку подружжя, та чи інша проблема, як вона співвідноситься з їхніми різноманітними інтересами, цілями, власною точкою зору.

Сучасні дослідниками виокремлюють три підходи до сімейної дезадаптивності: описовий, функціональний і генетичний (А.Н.Аккерман, Д.С.Валлерстайн).

На описовому рівні виявляються і класифікуються причини дезадаптивності в подружніх стосунках, пов'язаних з незадоволеністю один одним, економічною чи соціальною неспроможністю, постійними сварками, взаємним нерозумінням, відчуженням, порушенням комунікації тощо.

Функціональний підхід вивчає основні конфлікти в сім'ї, способи їх розв'язання, причини порушення рівноваги функції подружньої взаємодії, а також зрілості, стабільності і можливості зростання нормальних подружніх стосунків.

Генетичний підхід дозволяє простежити сімейні стосунки від стадії залицяння до появи різних форм дезадаптивної поведінки. Це допомагає виявити вплив паттернів мотивації, ідеалів і уявлень про сім'ю і розвиток подружнього партнерства, що змінюються.

Для пояснення дезадаптації через подружній конфлікт слід з'ясувати два моменти. По-перше, зрозуміти, чим відрізняється конфлікт від інших форм соціально-психологічної взаємодії; по-друге, глибше зрозуміти специфіку подружнього конфлікту на відміну від інших форм конфліктного існування.

Багатозначність розуміння конфлікту спостерігається в різних дефініціях, що наводяться в довідниковій та психологічній літературі. Поширеним, зокрема, є визначення в «Психологічному словнику», де під конфліктом розуміється суперечність, яка важко розв'язується і пов'язана з гострим емоційним переживанням. У дослідженні внутрішньосімейних стосунків важливим є визначення, згідно з яким конфлікт розуміється або як вид міжособистісної взаємодії в формі зіткнення, або як ситуація протиставлення і суперечності інтересів, мотивів і поглядів суб'єктів у процесі міжособистісної взаємодії. Водночас різноманітність підходів до розгляду даного поняття не задовольняє критерій чіткості і ясності в розумінні сутності конфлікту.

Сутність конфлікту в умовах сімейної дезадаптивності полягає в тому, що цей вид взаємодії носить характер захисно-приспосувальних реакцій, які набувають затяжної форми і утворюють замкнене коло взаємних безуспішних спроб вийти з ускладнених взаємостосунків. Саме в цьому полягає одна з головних особливостей конфлікту в контексті сімейної дезадаптації, коли дії подружжя носять парадоксальний характер і при взаємному бажанні знайти розв'язання проблеми, фактично завдають шкоду один одному.

Конфлікт в умовах сімейних взаємостосунків може виявляти свою подвійну природу: він може бути формою як продуктивної, так і деструктивної взаємодії, остання переважає в дезадаптивних стосунках.

При визначенні специфіки подружнього конфлікту слід зупинитися на розгляді особливостей взаємодії між подружжям. Сім'ю як малу соціальну групу відрізняє, насамперед, неформальний характер стосунків. Подружнє спілкування є по суті різновидом міжособистісної взаємодії. Це веде до відсутності чіткої регламентації в побудові взаємостосунків і дає подружжю можливість формувати сімейну структуру згідно власних уявлень і поглядів. Конструювання стосунків являє собою певного роду спільну діяльність, яка орієнтована, з одного боку, на досягнення спільності членів сім'ї і, з другого, сама подружня взаємодія є цінністю для шлюбних партнерів. У процесі сімейного життя існує нерегламетоване співставлення індивідуальних думок і уявлень. У результаті формування спільних поглядів на сім'ю, через соціально-психологічні та психофізіологічні відмінності між подружжям виникають конфлікти з метою подолання розбіжностей, що виникають.

Отже, подружній конфлікт можна розглядати як особливий вид спілкування подружжя, спрямований на розв'язання протиріччя, що виник між партнерами, і виявляється у вигляді неузгодження поглядів, потреб, мотивів і вчинків шлюбних партнерів. Водночас він може розглядатися як крайня форма загострення такого протиріччя між подружжям.

При аналізі конфлікту як форми дезадаптивної поведінки подружжя слід зазначити наявність його основних характеристик взаємовиключення і взаємозумовленості [5]. Протиріччя, що виникають у процесі подружнього спілкування, можуть носити різний характер і залежати як від особливостей конфліктуючих сторін, так і від умов, у яких протікає конфлікт.

У дослідженнях Л.Я.Петровської [4] представлено аналіз головних компонентів конфлікту. Вона виокремила структуру конфлікту, його динаміку, функції та типологію. До структури конфлікту входять такі компоненти: сторони (учасники), умови перебігу, образи конфліктної ситуації, можливі дії учасників і результат конфліктних дій. Динаміка конфлікту описується такими стадіями: виникнення об'єктивної ситуації, усвідомлення об'єктивної конфліктної ситуації, перехід до конфліктної поведінки і розв'язання конфлікту.

Підхід Л.Я.Петровської до аналізу феномену конфлікту відрізняється системністю розгляду конфлікту як складного структурованого явища. Разом з тим, існують і дискусійні моменти. Зокрема, при виділенні підґрунтя структури конфлікту недостатньо диференційовані різнопорядкові явища (сторони конфлікту і образи конфліктної ситуації у його учасників). При системному аналізі конфлікту не виділяється конфліктна взаємодія учасників як один з найважливіших його структурних елементів.

На підставі вищенаведеного можна виокремити структуру подружнього конфлікту: суб'єкти конфлікту (партнери); конфліктна ситуація, що виникла між подружжям; конфліктна взаємодія партнерів як основний спосіб розв'язання напруженої ситуації; умови виникнення, перебігу та завершення подружнього конфлікту.

Досліджуючи зміст конфліктів у сім'ї, можна виокремити чотири основні сфери конфліктів: 1) мікросоціальна, зумовлена взаємозв'язком сім'ї і суспільства, тим колом проблем, які виникають при функціонуванні сім'ї як соціального інституту; 2) мікросоціальна, пов'язана з функціонуванням сім'ї як малої соціальної групи, з соціально-психологічними та психофізіологічними відмінностями особистостей партнерів; 3) інтерпсихологічна, тобто це такий характер взаємостосунків подружжя, коли, незважаючи на сприятливе поєднання якостей, настає явище дезадаптивності саме в силу неадекватності стосунків (конфлікти в повністю забезпеченій сім'ї, коли зняті очевидні причини дезадаптивності тощо); 4) інтрапсихологічна, коли стан дезадаптивності існує в ментальній картині сімейного життя у одного або обох партнерів, перетворюючи сімейні стосунки у послідовність з'ясування стосунків, сварок тощо. Враховуючи внутрішній психологічний характер цієї сфери, причини дезадаптивності не завжди піддаються об'єктивному поясненню, і переважно носить відносний характер. Ці чотири сфери визначають можливі причини подружніх конфліктів [3, 6].

Сім'я проходить у своєму розвитку низку етапів, що передбачає існування критичних точок переходу з одного рівня розвитку на інший: перший рік подружнього життя характеризується конфліктами адаптації один до одного, коли два «Я» стають одним «Ми». Відбувається еволюція почуттів, закоханість зникає, і партнери постають один перед іншим такими, якими є. Відомо, що в перший рік життя вірогідність розлучення велика, до 30 % від загальної кількості шлюбів [2].

Другий кризовий період пов'язаний з появою дітей. Ще не зміцніла система «Ми» піддається серйозному випробуванню:

- погіршуються можливості професійного зростання подружжя;
- менше можливостей для вільної реалізації в особистісно-привабливій діяльності (захоплення, хоббі);
- втома дружини, пов'язана з доглядом за дитиною, приводить до тимчасового зниження сексуальної активності;
- можливі зіткнення поглядів подружжя та їх батьків з проблем виховання дитини.

Третій кризовий період співпадає з середнім подружнім віком, який характеризується конфліктами одноманітності, коли настає насичення одним одним. Цей стан називають голодом почуттів, коли виникає потреба у гострих враженнях та нових почуттях.

Четвертий період конфліктності стосунків подружжя настає після 18-24 років спільного життя. Його виникнення співпадає з наближенням періоду інволюції, виникненням почуття самотності, зростаючою емоційною залежністю дружини, її переживаннями з приводу можливого прагнення чоловіка сексуально виявляти себе поза сім'єю.

Протиріччя, що існують у критичні точки переходу з одного рівня розвитку на інший, визначають зміст дезадаптивності подружжя в даний період і вимагають зміни характеру взаємостосунків шлюбних партнерів.

На відміну від цієї групи, протиріччя функціонування не вимагають якісної зміни структури особистості кожного члена сім'ї і слугують підтримкою рівноваги і стабілізації стану сім'ї.

Таким чином, аналіз протиріч, що лежать в основі конфлікту як форми дезадаптивної поведінки подружжя, дає змогу зрозуміти причини і зміст конфліктної взаємодії подружніх пар. Водночас протиріччя визначає лише загальний напрямок змісту подружнього конфлікту. Конкретне його наповнення зумовлене характеристиками особистості подружжя, своєрідністю процесу конфліктної взаємодії і умовами перебігу подружнього конфлікту.

Сімейний конфлікт має для шлюбних партнерів суб'єктивно реальний характер, супроводжується вкрай важкими переживаннями, психічною напругою і прагненням його ліквідувати. Нерозв'язаний конфлікт набуває затяжного хронічного характеру, породжує захисно-приспосувальні поведінкові реакції партнерів, внаслідок чого подружжя не знаходить конструктивних способів його розв'язання, що перешкоджає продуктивній їх взаємодії.

Таким чином, дезадаптивна поведінка подружніх пар є процесом фрустрованої взаємодії, що набуває затяжного характеру. Явище дезадаптивності є симбіозом реакцій захисно-приспосувального характеру. Саме захисні реакції несуть в собі психологічну небезпеку деструкції внутрішньосімейних стосунків.

У науковій літературі дезадаптація розглядається як порушення адаптації особистості, зниження її адаптаційного бар'єру при дефіциті свободи реагування, яка виникає через життєві ситуації та обставини, що склалися (Д.А.Андрєєва, О.О.Бодальов, І.С.Кон, І.П.Мільруд, А.В.Петровський та ін.); як порушення можливостей перебудови всієї особистісної системи внаслідок негативних

впливів чинників середовища, які якісно перевищують норму адаптації (Д.А.Андрєєва, А.І.Антонов, І.В.Дубровіна та ін.).

Головні ознаки дезадаптації виявляються не тільки в поведінці, але й в інтелектуальній та емоційно-вольовій сфері особистості, зумовлюючи порушення психологічного розвитку, в порушеннях основного виду професійної діяльності. Це призводить до певних змін в системі відносин і поведінки, які носять стійкий характер. Дезадаптована особистість не здатна до встановлення і підтримки контактів, до вибудовування перспектив особистісного і професійного зростання. Дезадаптація характеризується порушенням взаємодії особистості з оточуючими людьми, зростанням конфліктів між ними, поряд з цим відбуваються зміни в самооцінці, самосприйнятті, ферлексивності (К.Рудестам, В.В.Столін, Е.Г.Ейдеміллер, В.В.Юстицкіс та ін.).

На думку шерегу дослідників, дослідження типів дезадаптивності поведінки подружжя є складною психологічною проблемою (Ю.Є.Альошина, А.К.Варга, В.П.Левкович, Н.В.Малярова, В.А.Смехова та ін.). Її складність зумовлена двома обставинами: з одного боку, сімейна дезадаптивність є прихованим від стороннього спостерігача явищем, з іншого – здійснені дослідниками спроби не дали змогу скласти цілісне уявлення про психологічну сутність цього явища (А.П.Егідес, В.П.Меньшутін, В.А.Сисенко, А.Г.Шмельов та ін.).

Висновок. У більшості підходів сутність дезадаптивності пояснюється через внутрішньосімейний конфлікт, який є взаємодією подружжя захисно-приспосувального типу, зтяжна по формі і деструктивна за характером.

Конфлікт як сутнісний прояв сімейної дезадаптивності має свої корені в мікросоціальній, мікросоціальній, інтерпсихологічній і інтрапсихологічній сферах. Динаміка загострення конфлікту як прояв дезадаптивності має особливу періодизацію. У *перспективі* ми плануємо створити методику дослідження дезадаптивних подружніх пар з урахуванням переваг та недоліків попередніх емпіричних досліджень, а також корекційну програму для профілактики та усунення подружньої дезадаптованості залежно від її типу.

Література

1. Аккерман А.Н. Теория семейной динамики // Семейная психотерапия. – СПб.: Питер, 2000. – С. 70-76.
2. Вебер Г. Кризисы любви. Системная психотерапия Берта Хеллингера. – М.: изд-во Института психотерапии. – 2001. – 304 с.
3. Обозов Н.Н., Обозова А.Н. Три подхода к исследованию супружеской совместимости // Вопросы психологии. – 1981. - № 6. – С. 98-101.
4. Петровская Л.Я. О понятийной схеме социально-психологического анализа конфликта. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 87 с.
5. Смехов В.А. Опыт психологической диагностики и коррекции конфликтного общения в семье // Вопросы психологии. – 1985. - № 4. – С. 81-92.
6. Сысенко В.А. Супружеские конфликты. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 175 с.